

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
śrīsītālakṣmaṇabharataśatrughnahanumatsamēta śrīrāmacandra
parabrahmaṇē namaḥ

śrīmadrāmāyaṇē vālmīkiyē ādikāvyaē yuddhakāṇḍē

॥ ēkacatvāriṃśaḥ sargaḥ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

śrī raṅgarāmānuja mahādēśikan

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
śrīsītālakṣmaṇabharataśatrughnahanumatsamēta śrīrāmacandra
parabrahmaṇē namaḥ

॥ ēkacatvāriṃśaḥ sargaḥ ॥

śrīrāmēṇa sugrīvasya duḥsāhasād vāraṇam, laṅkāyāścaturṣu
dvārēṣu vānarasainikānāṃ niyuktiḥ, śrīrāma dūtasyāṅgadasya
rāvaṇabhavanē parākramō vānarāṇāmākramaṇād rakṣasāṃ
bhayam

atha tasmin nimittāni
dṛṣṭvā lakṣmaṇapūrvajāḥ |
sugrīvaṃ sampariṣvajya
rāmō vacanamabravīt ॥ 6.41.1 ॥

asammantrya mayā sārdhaṃ
tadidaṃ sāhasaṃ kṛtam |
ēvaṃ sāhasayuktāni
na kurvanti janēśvarāḥ ॥ 6.41.2 ॥

saṃśayē sthāpya mām cēdaṃ
balaṃ cēmaṃ vibhīṣaṇam |
kaṣṭaṃ kṛtamidaṃ vīra
sāhasaṃ sāhasapriya ॥ 6.41.3 ॥

idānīṁ mā kṛthā vīra
 ēvaṁvidhamarindama |
 tvayi kiñcitsamāpannē
 kiṁ kāryaṁ sītayā mama || 6.41.4 ||

bharatēna mahābāhō
 lakṣmaṇēna yavīyasā |
 śatrughnēna ca śatrughna
 svaśarīrēṇa vā punaḥ || 6.41.5 ||

tvayi cānāgatē pūrva -
 miti mē niścītā matiḥ |
 jānataścāpi tē vīryaṁ
 mahēndravaruṇōpama || 6.41.6 ||

hatvāhaṁ rāvaṇaṁ yuddhē
 saputrabalavāhanam |
 abhiśicya ca laṅkāyāṁ
 vibhīṣaṇamathāpi ca || 6.41.7 ||

bharatē rājyamārōpya
 tyakṣyē dēhaṁ mahābala |
 tamēvaṁ vādināṁ rāmaṁ
 sugrīvaḥ pratyabhāṣata || 6.41.8 ||

tava bhāryāpahartāraṁ
 dr̥ṣṭvā rāghava rāvaṇam |
 marṣayāmi kathaṁ vīra
 jānan vikramamātmanaḥ || 6.41.9 ||

ityēvaṃ vādinam vīra -
 mabhinandya ca rāghavaḥ |
 lakṣmaṇam lakṣmisampanna -
 midam vacanamabravīt || 6.41.10 ||

parigrhyōdakam śītam
 vanāni phalavanti ca |
 balaugham saṃvibhajyēmam
 vyūhya tiṣṭhāma lakṣmaṇa || 6.41.11 ||

lōkakṣayakaram bhīmam
 bhayam paśyāmyupasthitam |
 nibarhaṇam pravīrāṇā -
 mṛkṣavānararakṣasām || 6.41.12 ||

vātā hi paruṣam vānti
 kampatē ca vasundharā |
 parvatāgrāṇi vēpantē
 nadanti dharaṇīdharāḥ || 6.41.13 ||

mēghāḥ kravyādasan̄kāśāḥ
 paruṣāḥ paruṣasvarāḥ |
 krūrāḥ krūram pravarṣantē
 miśram sōṇitabindubhiḥ || 6.41.14 ||

raktacandanasaṅkāśā
 sandhyā paramadāruṇā |
 jvalacca nipatatyēta -
 dādityādagnimaṇḍalam || 6.41.15 ||

ādityamabhivāśyanti
 janayantō mahadbhayam |
 dīnā dīnasvarā ghōrā
 apraśastā mṛgadvijāḥ || 6.41.16 ||

rajanyāmaprakāśaśca
 santāpayati candramāḥ |
 kṛṣṇaraktāṃśuparyantō
 yathā lōkasya saṅkṣayē || 6.41.17 ||

hrasvō rūkṣō'praśastaśca
 parivēṣaḥ sulōhitaḥ |
 ādityamaṇḍalē nīlaṃ
 lakṣma lakṣmaṇa dṛśyatē || 6.41.18 ||

dṛśyantē na yathāvacca
 nakṣatrāṇyabhivartatē |
 yugāntamiva lōkasya
 paśya lakṣmaṇa śaṃsati || 6.41.19 ||

kākāḥ śyēnāstathā gṛdhrā
 nīcaiḥ paripatanti ca |
 śivāścāpyaśubhā vācaḥ
 pravadanti mahāsvanāḥ || 6.41.20 ||

śailaiḥ śūlaiśca khaḍgaiśca
 vimuktaiḥ kapirākṣasaiḥ |
 bhaviṣyatyāvṛtā bhūmi -
 rmāṃsaśōṇitakardamā || 6.41.21 ||

kṣipramadya durādharsāṃ
 purīm rāvaṇapālītām |
 abhiyāma javēnaiva
 sarvatō haribhirvṛtāḥ || 6.41.22 ||

ityēvaṃ tu vadan vīrō
 lakṣmaṇaṃ lakṣmaṇāgrajaḥ |
 tasmādavātaracchīghraṃ
 parvatāgrānmahābalaḥ || 6.41.23 ||

avatīrya tu dharmātmā
 tasmācchailāt sa rāghavaḥ |
 paraiḥ paramadurdharṣaṃ
 dadarśa balamātmanaḥ || 6.41.24 ||

sannahya tu sasugrīvaḥ
 kapirājabalaṃ mahat |
 kālajñō rāghavaḥ kālē
 saṃyugāyābhyacodayat || 6.41.25 ||

tataḥ kālē mahābāhu -
 rbalēna mahatā vṛtaḥ |
 prasthitaḥ puratō dhanvī
 laṅkāmaḥimukhaḥ purīm || 6.41.26 ||

taṃ vibhīṣaṇasugrīvau
 hanūmāñjāmbavān nalaḥ |
 ṛkṣarājastathā nīlō
 lakṣmaṇaścānvayustadā || 6.41.27 ||

tataḥ paścāt sumahatī
 pṛtanarkṣavanaukasām |
 pracchādya mahatīm bhūmi -
 manuyāti sma rāghavam || 6.41.28 ||

śailaśṛṅgāṇi śataśaḥ
 pravṛddhāṃśca mahīruhān |
 jagṛhuḥ kuñjaraprakhyā
 vānarāḥ paravāraṇāḥ || 6.41.29 ||

tau tvadīrghēṇa kālēna
 bhrātarau rāmalakṣmaṇau |
 rāvaṇasya purīm laṅkā -
 māsēdaturarindamau || 6.41.30 ||

patākāmālinīm ramyā -
 mudyānavanaśōbhitām |
 citravaprāṃ suduṣprāpā -
 muccaiḥ prākāratōraṇām || 6.41.31 ||

tāṃ surairapi durdharṣāṃ
 rāmavākyapracōditāḥ |
 yathānidēśaṃ sampīḍya
 nyaviśanta vanaukasaḥ || 6.41.32 ||

laṅkāyāstūttaradvāraṃ
 śailaśṛṅgamivōnnatam |
 rāmaḥ sahānujō dhanvī
 jugōpa ca rurōdha ca || 6.41.33 ||

laṅkāmuniviviṣṭastu
 rāmō daśarathātmajaḥ |
 lakṣmaṇānucarō vīraḥ
 purīṃ rāvaṇapālitām || 6.41.34 ||

uttaradvāramāsādya
 yatra tiṣṭhati rāvaṇaḥ |
 nānyō rāmāddhi tad dvāraṃ
 samarthaḥ parirakṣitum || 6.41.35 ||

rāvaṇādhiṣṭhitam bhīmaṃ
 varuṇēnēva sāgaram |
 sāyudhai rākṣasairbhīmai -
 rabhiguptam samantataḥ || 6.41.36 ||

laghūnām trāsajananaṃ
 pātālamiva dānavaiḥ |
 vinyastāni ca yōdhānām
 bahūni vividhāni ca || 6.41.37 ||

dadarśāyudhajālāni
 tathaiva kavacāni ca |
 pūrvaṃ tu dvāramāsādya
 nīlō haricamūpatiḥ || 6.41.38 ||

atiṣṭhat saha maindēna
 dvividēna ca vīryavān |
 aṅgadō dakṣiṇadvāraṃ
 jagrāha sumahābalaḥ || 6.41.39 ||

ṛṣabhēṇa gavākṣēṇa
 gajāṇa gavayēṇa ca |
 hanūmān paścimadvāraṃ
 rarakṣa balavān kapiḥ || 6.41.40 ||

pramāthipraghasābhyāṃ ca
 vīrairanyaiśca saṅgataḥ |
 madhyamē ca svayaṃ gulmē
 sugrīvaḥ samatiṣṭhata || 6.41.41 ||

saha sarvairhariśrēṣṭhaiḥ
 suparṇapavanōpamaiḥ |
 vānarāṇāṃ tu ṣaṭtriṃśa -
 tkōṭyaḥ prakhyātayūthapāḥ || 6.41.42 ||

nipīḍyōpaniviṣṭāśca
 sugrīvō yatra vānaraḥ |
 śāsanēna tu rāmasya
 lakṣmaṇaḥ savibhīṣaṇaḥ || 6.41.43 ||

dvārē dvārē harīṇāṃ tu
 kōṭiṃ kōṭīrnyavēśayat |
 paścimēna tu rāmasya
 suṣēṇaḥ sahajāmbavān || 6.41.44 ||

adūrānmadhyamē gulmē
 tasthau bahubalānugaḥ |
 tē tu vānaraśārdūlāḥ
 śārdūlā iva daṃṣṭriṇaḥ |

grhītvā drumasailāgrān
hr̥ṣṭā yuddhāya tasthirē || 6.41.45 ||

sarvē vikṛtalāṅgūlāḥ
sarvē daṃṣṭrānakhāyudhāḥ |
sarvē vikṛtacitrāṅgāḥ
sarvē ca vikṛtānanāḥ || 6.41.46 ||

daśanāgabalāḥ kēcit
kēcid daśaguṇōttarāḥ |
kēcinnāgasahasrasya
babhūvustulyavikramāḥ || 6.41.47 ||

santi caughabalāḥ kēcit
kēcicchataguṇōttarāḥ |
apramēyabalāścānyē
tatrāsan hariyūthapāḥ || 6.41.48 ||

adbhutaśca vicitraśca
tēṣāmāsīt samāgamaḥ |
tatra vānarasainyānām
śalabhānāmivōdgamaḥ || 6.41.49 ||

paripūrṇamivākāśam
sampūrṇēva ca mēdinī |
laṅkāmunivīṣṭaiśca
sampatadbhiśca vānaraiḥ || 6.41.50 ||

śataṃ śatasahasrāṇām
pṛtanarkṣavanaukasām |

laṅkādvārāṇyupājagmu -

ranyē yōddhuṃ samantataḥ || 6.41.51 ||

āvṛtaḥ sa giriḥ sarvai -

staiḥ samantāt plavaṅgamaiḥ |

ayutānāṃ sahasraṃ ca

purīm tāmabhyavartata || 6.41.52 ||

vānarairbalavadbhiśca

babhūva drumapāṇibhiḥ |

sarvataḥ saṃvṛtā laṅkā

duṣpravēśāpi vāyunā || 6.41.53 ||

rākṣasā vismayam jagmuḥ

sahasābhiniṇīditāḥ |

vānarairmēghasaṅkāśaiḥ

śakratulyaparākramaiḥ || 6.41.54 ||

mahāñchabdō'bhavat tatra

balaughasyābhivartataḥ |

sāgarasyēva bhinnasya

yathā syāt salilasvanaḥ || 6.41.55 ||

tēna śabdēna mahatā

saprākārā satōraṇā |

laṅkā pracalitā sarvā

saśailavanakānanā || 6.41.56 ||

rāmalakṣmaṇaguptā sā

sugrīvēṇa ca vāhinī |

babhūva durdharṣatarā
sarvairapi surāsuraiḥ || 6.41.57 ||

rāghavaḥ sannivēśyaivam
svasainyam rakṣasām vadhē |
sammantrya mantribhiḥ sārdham
niścitya ca punaḥ punaḥ || 6.41.58 ||

ānantaryamabhiprēpsuḥ
kramayōgārthatattvavit |
vibhīṣaṇasyānumatē
rājadharmamanusmaran || 6.41.59 ||

aṅgaḍam vālitānyam
samāhūyēdamabravīt |
gatvā saumya daśagrīvam
brūhi madvacanāt kapē || 6.41.60 ||

laṅghayitvā purīm laṅkāṃ
bhayaṃ tyaktvā gatavyathaḥ |
bhraṣṭaśrīkaṃ gataiśvaryam
mumūrṣānaṣṭacētanam || 6.41.61 ||

ṛṣīṇām dēvatānām ca
gandharvāpsarasām tathā |
nāgānāmatha yakṣāṇām
rājñām ca rajanīcara || 6.41.62 ||

yacca pāpaṃ kṛtaṃ mōhā -
davaliptēna rākṣasa |

nūnaṃ tē vigatō darpah
 svayambhūvaradānajaḥ |
 tasya pāpasya samprāptā
 vyuṣṭiradya durāsadā || 6.41.63 ||

yasya daṇḍadharastē'haṃ
 dārāharaṇakarśitaḥ |
 daṇḍaṃ dhārayamāṇastu
 laṅkādvārē vyavasthitaḥ || 6.41.64 ||

padavīm dēvatānāṃ ca
 maharṣiṇāṃ ca rākṣasa |
 rājarṣiṇāṃ ca sarvēśāṃ
 gamiṣyasi yudhi sthiraḥ || 6.41.65 ||

balēna yēna vai sītāṃ
 māyayā rākṣasādhama |
 māmātikramayitvā tvaṃ
 hṛtavāṃstannidarśaya || 6.41.66 ||

arākṣasamimaṃ lōkaṃ
 kartāsmi niśitaiḥ śaraiḥ |
 na cēccharaṇamabhyēṣi
 tāmādāya tu maithilīm || 6.41.67 ||

dharmātmā rākṣasaśrēṣṭhaḥ
 samprāptō'yaṃ vibhīṣaṇaḥ |
 laṅkaiśvaryamidaṃ śrīmān
 dhruvaṃ prāpnōtyakaṇṭakam || 6.41.68 ||

nahi rājyamadharmēṇa
 bhōktuṃ kṣaṇamapi tvayā |
 śakyaṃ mūrkhahasahāyēna
 pāpēnāviditātmanā || 6.41.69 ||

yudhyasva mā dhṛtiṃ kṛtvā
 śauryamālambya rākṣasa |
 maccharaistvaṃ raṇē śānta -
 stataḥ pūtō bhaviṣyasi || 6.41.70 ||

yadyāviśasi lōkāṃstrīn
 pakṣībhūtō niśācara |
 mama cakṣuḥpathaṃ prāpya
 na jīvan pratiyāsyasi || 6.41.71 ||

bravīmi tvāṃ hitaṃ vākyaṃ
 kriyatāmaurdhavadēhikam |
 sudṛṣṭā kriyatāṃ laṅkā
 jīvitaṃ tē mayi sthitam || 6.41.72 ||

ityuktaḥ sa tu tārēyō
 rāmēṇākliṣṭakarmanā |
 jagāmākāśamāviśya
 mūrtimāniva havyavāṭ || 6.41.73 ||

sō'tipatya muhūrtēna
 śrīmān rāvaṇamandiram |
 dadarśāsīnamavyagraṃ
 rāvaṇaṃ sacivaiḥ saha || 6.41.74 ||

tatastasyāvidūrēṇa
 nipatya haripuṅgavaḥ |
 dīptāgnisadrśastasthā -
 vaṅgadaḥ kanakāṅgadaḥ || 6.41.75 ||

tad rāmavacanam sarva -
 manyūnādhikamuttamam |
 sāmātyam śrāvayāmāsa
 nivēdyātmānamātmanā || 6.41.76 ||

dūtō'ham kōsalēndrasya
 rāmasyākliṣṭakarmanah |
 vāliputrō'ṅgadō nāma
 yadi tē śrōtramāgataḥ || 6.41.77 ||

āha tvāṃ rāghavō rāmaḥ
 kausalyānandavardhanaḥ |
 niṣpatya pratiyudhyasva
 nṛśaṃsa puruṣō bhava || 6.41.78 ||

hantāsmi tvāṃ sahāmātyam
 saputrajñātibāndhavam |
 nirudvignāstrayō lōkā
 bhaviṣyanti hatē tvayi || 6.41.79 ||

dēvadānavayakṣāṇām
 gandharvōragarakṣasām |
 śatrumadyōddhariṣyāmi
 tvāmṛṣiṇām ca kaṇṭakam || 6.41.80 ||

vibhīṣaṇasya caiśvaryam
 bhaviṣyati hatē tvayi |
 na cēt satkṛtya vaidēhīm
 praṇipatya pradāsyasi || 6.41.81 ||

ityēvaṃ paruṣam vākyam
 bruvāṇē haripuṅgavē |
 amarṣavaśamāpannō
 niśācaragaṇēśvaraḥ || 6.41.82 ||

tataḥ sa rōṣamāpannaḥ
 śaśāsa sacivāmstadā |
 gr̥hyatāmiti durmēdhā
 vadhyatāmiti cāsakṛt || 6.41.83 ||

rāvaṇasya vacaḥ śrutvā
 dīptāgnimiva tējasā |
 jagr̥hustaṃ tatō ghōrā -
 ścatvārō rajanīcarāḥ || 6.41.84 ||

grāhayāmāsa tārēyaḥ
 svayamātmānamātmavān |
 balaṃ darśayitum vīrō
 yātudhānagaṇē tadā || 6.41.85 ||

sa tān bāhudvayāsaktā -
 nādāya patagāniva |
 prāsādaṃ śailasaṅkāśa -
 mutpapātāṅgadastadā || 6.41.86 ||

tasyōtpatanavēgēna
 nirdhūtāstatra rākṣasāḥ |
 bhūmau nipatitāḥ sarvē
 rākṣasēndrasya paśyataḥ || 6.41.87 ||

tataḥ prāsādaśikharam
 śailaśṛṅgamivōnnatam |
 cakrāma rākṣasēndrasya
 vāliputraḥ pratāpavān || 6.41.88 ||

paphāla ca tadākrāntam
 daśagrīvasya paśyataḥ |
 purā himavataḥ śṛṅgam
 vajrēṇeva vidāritam || 6.41.89 ||

bhaṅktvā prāsādaśikharam
 nāma viśrāvya cātmanaḥ |
 vinadya sumahānāda -
 mutpapāta vihāyasā || 6.41.90 ||

vyathayan rākṣasān sarvān
 harṣayaṃścāpi vānarān |
 sa vānarāṇām madhyē tu
 rāmapārśvamupāgataḥ || 6.41.91 ||

rāvaṇastu param cakrē
 krōdham prāsādadharṣaṇāt |
 vināśam cātmanaḥ paśyan
 niḥśvāsaparamō'bhavat || 6.41.92 ||

rāmastu bahubhirhṛṣṭai -
 rvinadadbhiḥ plavaṅgamaiḥ |
 vṛtō ripuvadhākāṅkṣī
 yuddhāyaivābhyavartata || 6.41.93 ||

suṣēṇastu mahāvīryō
 girikūṭōpamō hariḥ |
 bahubhiḥ saṁvṛtastatra
 vānaraiḥ kāmārūpibhiḥ || 6.41.94 ||

sa tu dvārāṇi saṁyameya
 sugrīvavacanāt kapiḥ |
 paryakrāmata durdharṣō
 nakṣatrāṇīva candramāḥ || 6.41.95 ||

tēṣāmakṣauhiṇīśataṁ
 samavēkṣya vanaukasām |
 laṅkāmunpaniviṣṭānām
 sāgaraṁ cābhivartatām || 6.41.96 ||

rākṣasā vismayam jagmu -
 strāsam jagmustathāparē |
 aparē samarē harṣā -
 ddharṣamēvōpapēdirē || 6.41.97 ||

kṛtsnam hi kapibhirvyāptaṁ
 prākāraparikhāntaram |
 dadṛśū rākṣasā dīnāḥ
 prākāram vānarīkṛtam |

hāhākāramakurvanta

rākṣasā bhayamāgatāḥ || 6.41.98 ||

tasmin mahābhīṣaṇakē pravṛttē

kōlāhalē rākṣasarājayōdhāḥ |

pragrhya rakṣāṃsi mahāyudhāni

yugāntavātā iva saṃvicēruḥ || 6.41.99 ||

|| ityārṣē śrīmadrāmāyaṇē vālmīkiyē ādikāvyē

yuddhakāṇḍē ēkacatvāriṃśaḥ sargaḥ ||